

Гірка чаша сія

Радій Радутний

А почалось все чудово, аж занадто.

Компанія була невелика, але тепла й дружна, й стіл був на висоті, й хазяйка показала всю свою неабияку майстерність, а гості вміли відповідно цінити такі речі. Вино лилось, дещо міцніше теж не марнувалось, а винуватцю свята вже набажали стільки, що вистачило б й на таку саму компанію, й до того ж — він був певен цього — цілком щиро.

Хтось щось, ляпнув з приводу їхньої останньої "пташки", хтось майже серйозно обурився й почав доводити щось протилежне, на кілька хвилин спалахнула дискусія, але під демонстративно знудьгованими жінок згасла, як гас під струменем піни.

Це було нормально для такої компанії. Всі любили свою справу, а чужі — тобто люди, що не цікавились Проектом — тут просто не траплялись. А як і траплялись — то ненадовго.

Та й жінки, власне кажучи, вже звикли, й ті погляди вміщали більше материнської поблажливості, аніж справжнього осуду — мовляв, ох уже ті чоловіки! й тут про свої нудні справи! та хай уже, що з них взяти — як діти...

"Нудні справи", тобто Проект годували й одягали всіх присутніх, й, слід зазначити, робили це непогано, й дещо виблискувало на вечірніх туалетах жінок аж ніяк не за гарні очі чоловіків, та й дві шеренги автомобілів, що стояли перед котеджем, теж впали не з неба, а втім, жінки є жінки, й все, що хоч трохи пов'язане з "залізязччям" з їхнього погляду пуста витрата часу, який "кожен порядний чоловік міг би провести в сім'ї, а не сидіти до ночі чорт-зна-над-чим".

Всі присутні пройшли свого часу такий іспит, а хто не пройшов — то таких тут вже й не залишилось.

Тридцять три!

Він посміхнувся. Зовсім недавно святкували виділення коштів на Проект — він, власне, й не був ще тоді Проектом, мало не вчора були перший старт й перший — й останній поки що, тьху-тьху! — вибух, коли рознесло мало не половину заводу...

— Що з тобою? — дружина схилилась ближче, ніжно провела пальцями по обличчю. — Щось не так?

— Ні, ні, що ти! Все прекрасно. Просто замилився.

...зовсім недавно вони познайомились, він був першим й поки що знову ж таки, тьху-тьху! — єдиним. Жінка була однією з небагаттьхо, що не ревнували до інших й до Проекту, хіба що зовсім трохи й напочатку...

— ...будь яка система — або стабільна, або нестійка. Якщо вона стабільна — то повинна мати й певну антисистему. "Пташка" не злетіла б, якби не "їхня" система ПРО. Бог не може існувати без Диявола. Якщо тільки рівновага руйнується — система починає рухатись, виникає Поступ й кожної наступної миті система перестає існувати,

утворюючи щось нове, що з точки зору мешканців старої системи означає просто руйнування...

Ого! Хто ж це там такий розумний?

Він прислухався. Дискусія спляхнула в сусідній кімнаті. Тема була цікавою, але хтось їх вояк — літуни, виконавці, що з них взяти? — звернув увагу присутніх на те, зодами занудьгували й хочуть танцювати.

Ну й ладно. Танці — то й танці.

А далі вже було просто нецікаво. Потанцювали, випили, потім ще й ще. Всі розмови звелись на те, хто з ким, та скільки разів, та як саме. Хтось крадькома поцілував хазяйку, а та не дуже й опиралась, аргументуючи лише тим, що мовляв, он чоловік побачить. Потім почали зникати поодинокі парочки...

Він вийшов на ганок. Поглянув назад — музика, шум, збуджені жінки притискаються до першого-ліпшого, запах поту й вина, а тут, просто над головою, холодно палали зірки, такі рідні, близькі — й недоступні.

— Ящик! — сказав чоловік. Сказав, хоч вже багато разів зарікався це робити.

— Слухаю! — голос був сухий і спокійний, й долинав звідусіль й нізвідки водночас.

— Дай прогноз. Глобальний.

— Ядерна війна через шість років. Загибель цивілізації, потім людства, як біологічного виду. Кліматичні зміни в напрямку...

— Досить.

Запала гнітюча пауза, лише десь у кузах ритмічно потріскувала гілка й ледь долинав хрипкий шепіт.

— Покажись.

Щось невловиме, мінливе, неймовірно чуже й від цього жахливе згустилось й виринуло просто з повітря, завмерло в повній нерухомості — чи в безперервному русі? — осліпило нестрпним сяйвом — а можливо, повною тьмою. Людські очі не могли б бачити цей тим більше не здатен був людський мозок таке осмислити й навіть істоти з півмільярдом років керованої еволюції за плечима не могли довго витримувати контакт з власним створінням.

От вам і "просто машина". Хм... "Вам". Кому це — "вам"? Всі здохли невідомо скільки пульсацій Всесвіту тому.

Хай йому чорт! Ящик, ну де, в чому знову допущено помилку? Чому всі ці цивілізації або закликають в повній нерухомості, або гинуть, або починають молитися на мене? Я їх створив, я обережно підкинув мислення хай йому чорт, яку легенду вони створили з цього? Навіщо? Чому ж все так?! Чому жодна з них, буквально жодна з цих банд, не може жити нормально, як... як.. як ми до твого створення, Ящик?

Він сплюнув.

— Зникни! Й... Й вимкну к бісу все це хазяйство!

Щось зникло.

— З яким сценарієм? — знову почулось нізвідки. — Потоп, вогнена злива, пошесть, космічна катастрофа...

— Ні за яким. Набридло. Просто вимкни.

Земля зникла. Їй пропало Сонце. Їй перестала існувати Галактика. Їй весь Всесвіт стягнувся в єдиний атом. Як і мільярди разів перед цим.

Він знову залишився сам. Він — і Ящик. Жива істота — й комп'ютер. Суперістота — й супермашина. Все, що залишилось від величної колись цивілізації.

Як і мільярди разів перед тим.

Їй ця спроба виявилась невдалою. Незначне, зовсім крихітне передозування емоцій, інстинкти — на якусь невловиму дрібку стійкіші, ніж треба — й це людство все одно б скінчило самогубством. Ящик не помиляється. Проклятий ящик!

"Нестійка, схильна до поступу система..."

Тьху!

Ну як, як зробити систему схильною до поступу, але стійкою протягом хоча б з мільйонів років, без дикості й саморуйнування, але й без рабського поклоніння?

Навіть Ящик — проклятий ящик! — не може точно розрахувати баланс.

Або не хоче. Власне кажучи, він нічого не хоче. Машина, що з неї взяти. Хоч й всемогутня й всевідаюча.

Як не крути, а залишається одне. Пробувати, пробувати, й знову ж таки пробувати. Кінець кінцем з цього щось вийде. А коли я перестану бути самотнім, таким жахливо самотнім... Ящик можна й вимкнути. Або знищити.

Кінець кінцем... Чого-чого, а часу ми маємо цілком досить.

— Правда, Ящик?